

Door Henk Jongsma

Je ziet ze (bijna) overal

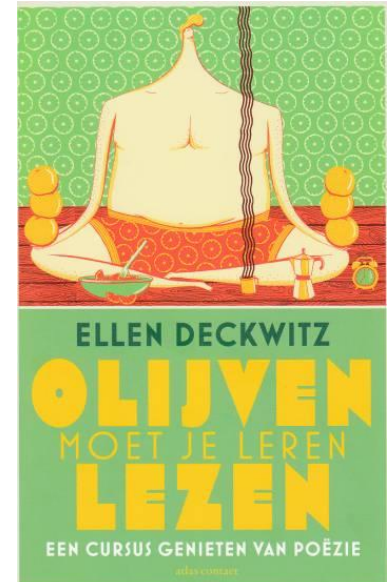
Inleiding

'Wat een misvattingen. En dat terwijl poëzie zo fantastisch is. Ze kan tegelijkertijd grappig én schrijnend zijn, ontroerend én ontluisterend. Acht regels kunnen de impact hebben van een natuurdocumentaire en actiefilm in één. Regels als "alles van waarde is weerloos" of "niet het snijden doet zo'n pijn, maar het afgesneden zijn" zingen mee met iedere stap die ik zet. In een tijd waarin media en politiek uitblinken in het rondbazuinen van holle frasen, moeten we beter leren lezen, beter leren luisteren naar wat er nou echt gezegd wordt, wat er nou echt staat', schreef Ellen Deckwitz in haar boek *Olijven moet je leren eten* (uitgave Atlas Contact, Amsterdam/Antwerpen, 2016), p. 10.

Misschien herken je die regels?

Het is ongetwijfeld waar wat Deckwitz schrijft, maar ja, gedichten verschijnen toch alleen in van die kleine, bijna onvindbare bundeltjes? Nou nee, dichters en gedichten kun je gelukkig steeds makkelijker tegenkomen: je ziet ze (bijna) overal.

Daar gaat deze lesbrief over: dichters en gedichten 'in het wild'.

Opzet van deze lesbrief

Deze lesbrief bestaat uit drie delen:

- Optredens van dichters op poëziefestivals (opdracht 1 t/m 3).
- Poëzieroutes (opdracht 4 en 5).
- Straatpoëzie, gedichten die je 'zomaar' in de openbare ruimte, op straat bijvoorbeeld, onder een brug, of in het bos, kunt tegenkomen (opdracht 6 t/m 9).

Doelgroep

Deze lesbrief kan worden gebruikt in alle klassen havo en vwo.

Poëziefestivals

Een wat wereldvreemd figuur, stil en teruggetrokken op een zolderkamertje: dat beeld van wat een dichter is, is – als het ooit werkelijkheid is geweest – in elk geval al lang achterhaald.

Dichters zijn heel gewone mensen en de meeste treden graag op voor publiek. Heel bekend is bijvoorbeeld *De Nacht van de Poëzie* in Utrecht, dit jaar al voor de 36e keer (<https://www.nachtvandepoezie.nl/>) en het meerdaagse *Poetry International* in Rotterdam (<https://www.poetryinternationalweb.net/pi/pif3/festival/index>). Maar er zijn veel meer poëzie-evenementen, bijvoorbeeld *Het park vertelt* in Oosterbeek (<http://hetparkvertelt.nl/>), *De Haarlemse Dichtlijn* (<http://www.haarlemsedichtlijn.nl/Festival/default.html>), *Het Tuinfeest* in Deventer (<https://www.theaterbouwkunde.nl/theater/het-tuinfeest/>), *Dichters in de Prinsentuin* in Groningen (<https://www.dichtersindeprinsentuin.nl/>), *Dag van de Poëzie* in Landgraaf (<https://poeziefestivallandgraaf.nl/>), enzovoort.

Opdracht 1

Bezoek de website van drie poëzie-evenementen, waarvan er in elk geval eentje hierboven nog niet genoemd is, en noteer de namen van de dichters die er optraden of zullen gaan optreden. Onderstreep de namen van de dichters die je al kende.

Opdracht 2

Kies een van deze dichters. Noteer wat bijzonderheden en kies van hem of haar een gedicht. Kopieer dat en schrijf erbij hoe en waarom je dit gedicht waardeert.

Opdracht 3

Vorm een groepje van vier personen. Lees elkaar het gedicht voor dat je hebt gekozen en geef een korte uitleg bij je keuze.

Poëzieroutes

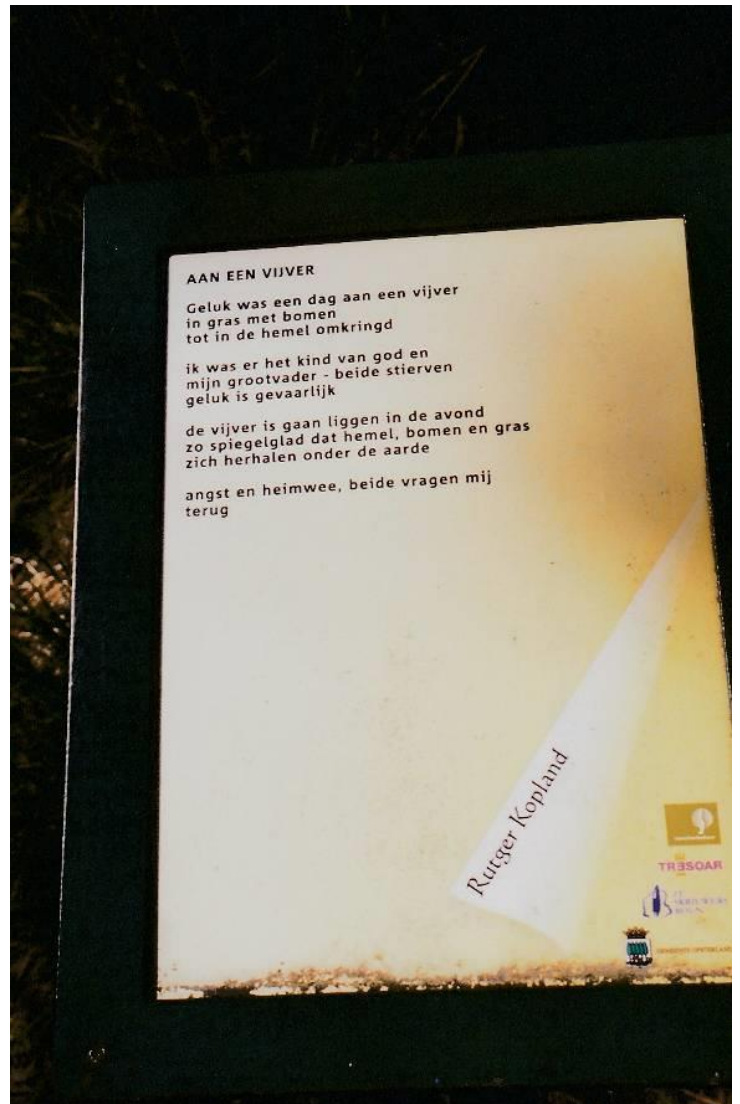
Je kunt ze overal tegenkomen en heus niet alleen op straat.
Op een muur in Leuven ...

Bij de monding van de Oude IJssel in Doesburg ...

In het natuurgebied Weinterper Skar ... (zoals de officiële Friese naam luidt. Je komt ook de vertaling Wijnjeterper Schar tegen.)

Er zijn mooie wandelroutes uitgezet, zoals deze, ook in het Weinterper Skar ...

Foto's: Henk Jongsma

Maar ook in steden.

In Gent bijvoorbeeld (<https://www.routeyou.com/nl-be/route/view/2266270/wandelroute/poezieroute>), in Wassenaar (<https://www.poezieroutewassenaar.nl/wandelroute/>), in Gorinchem (<http://www.poezieroutegorinchem.nl/>), in Leeuwarden (<https://www.poezieroute.nl/>), in Leiden (daar kun je zelfs uit verschillende routes kiezen) (<https://www.muurgedichten.nl/nl/>), in 's-Hertogenbosch (<http://www.groetenuitdenbosch.nl/117.htm>), enzovoort.

'De gedichten op de muren zijn bedoeld voor iedereen. Niet alleen voor poëziefhebbers, maar juist ook voor mensen die anders nooit met poëzie in aanraking zouden komen. Die mensen worden plotseling op straat geconfronteerd met een gedicht. Het gedicht wil voorbijgangers aanzetten tot nadenken, wil ze prikkelen om – heel even – stil te staan bij wat de dichter probeert te vertellen', schreef Marleen van der Weij in *Dicht op de muur. Gedichten in Leiden* (Leiden 1992).

CHAIRIL ANWAR • GUILLAUME APOLLINAIRE • INGEBORG BACHMANN • BASHŌ • KONRAD BAYER • J.C. BLOEM • ALEXANDER BLOK • I.K. BONSET • JORGE LUIS BORGES • ALVARO DE CAMPOS (FERNANDO PESSOA) • E.E. CUMMINGS • CARLOS DRUMMOND DE ANDRADE • FREDERIK VAN EEDEN • JORGE EDUARDO EIELSON • JAN EIJKELBOOM • SALVADOR ESPRIU • JAN HANLO • JOTIE T' HOOFT • JAN VAN HOUT • LANGSTON HUGHES • WILLEM HUSSEM • JABRA IBRAHIM JABRA • KAVÁFIS • J.H. KRCHOVSKÝ • HANS LODEIZEN • LUCEBERT • HENDRIK MARSMAN • NEELTJE MARIA MIN • EUGENIO MONTALE • NIIKUNI SEIICHI • WOTKOCE OCISKE • PAUL VAN OSTAYEN • OCTAVIO PAZ • FERNANDO PESSOA • PIERRE REVERDY • RAINER MARIA RILKE • TADEUSZ RŃEWICZ • JOSEF SARIG • SAPPHO • WILLIAM SHAKESPEARE • MARINA TSVETAJEVA • PAUL VERLAINE • WILLIAM CARLOS WILLIAMS • WILLIAM BUTLER YEATS • CHAIRIL ANWAR • GUILLAUME APOLLINAIRE • INGEBORG BACHMANN • BASHŌ • KONRAD BAYER • J.C. BLOEM • ALEXANDER BLOK • I.K. BONSET • **DICHT OP DE MUUR – GEDICHTEN IN LEIDEN** • JORGE LUIS BORGES • ALVARO DE CAMPOS (FERNANDO PESSOA) • E.E. CUMMINGS • CARLOS DRUMMOND DE ANDRADE • FREDERIK VAN EEDEN • JORGE EDUARDO EIELSON • JAN EIJKELBOOM • SALVADOR ESPRIU • JAN HANLO • JOTIE T' HOOFT • JAN VAN HOUT • LANGSTON HUGHES • WILLEM HUSSEM • JABRA IBRAHIM JABRA • KAVÁFIS • J.H. KRCHOVSKÝ • HANS LODEIZEN • LUCEBERT • HENDRIK MARSMAN • NEELTJE MARIA MIN • EUGENIO MONTALE • NIIKUNI SEIICHI • WOTKOCE OCISKE • PAUL VAN OSTAYEN • OCTAVIO PAZ • FERNANDO PESSOA • PIERRE REVERDY • RAINER MARIA RILKE • TADEUSZ RŃEWICZ • JOSEF SARIG • SAPPHO • WILLIAM SHAKESPEARE • MARINA TSVETAJEVA • PAUL VERLAINE • WILLIAM CARLOS WILLIAMS • WILLIAM BUTLER YEATS • CHAIRIL ANWAR • GUILLAUME APOLLINAIRE • INGEBORG BACHMANN • BASHŌ • KONRAD BAYER • J.C. BLOEM • ALEXANDER BLOK • I.K. BONSET • JORGE LUIS BORGES • ALVARO DE CAMPOS (FERNANDO PESSOA) • E.E. CUMMINGS • CARLOS DRUMMOND DE ANDRADE • FREDERIK VAN EEDEN • JORGE EDUARDO EIELSON • JAN EIJKELBOOM • SALVADOR ESPRIU • JAN HANLO • JOTIE T' HOOFT • JAN VAN HOUT • LANGSTON HUGHES • WILLEM HUSSEM • JABRA IBRAHIM JABRA • KAVÁFIS • J.H. KRCHOVSKÝ • HANS LODEIZEN • LUCEBERT • HENDRIK MARSMAN • NEELTJE MARIA MIN • EUGENIO MONTALE • NIIKUNI SEIICHI • WOTKOCE OCISKE • PAUL VAN OSTAYEN • OCTAVIO PAZ • FERNANDO PESSOA • PIERRE REVERDY • RAINER MARIA RILKE • TADEUSZ RŃEWICZ • JOSEF SARIG • SAPPHO • WILLIAM SHAKESPEARE • MARINA TSVETAJEVA • PAUL VERLAINE • WILLIAM CARLOS WILLIAMS • WILLIAM BUTLER YEATS • CHAIRIL ANWAR • GUILLAUME APOLLINAIRE • INGEBORG BACHMANN • BASHŌ • KONRAD BAYER • J.C. BLOEM • ALEXANDER BLOK • I.K. BONSET • JORGE LUIS BORGES • ALVARO DE CAMPOS (FERNANDO PESSOA) • E.E. CUMMINGS • CARLOS DRUMMOND DE ANDRADE • FREDERIK VAN EEDEN • JORGE EDUARDO EIELSON • JAN EIJKELBOOM • SALVADOR ESPRIU • JAN HANLO • JOTIE T' HOOFT • JAN VAN HOUT • LANGSTON HUGHES • WILLEM HUSSEM • JABRA IBRAHIM JABRA • KAVÁFIS • J.H. KRCHOVSKÝ • HANS LODEIZEN • LUCEBERT • HENDRIK MARSMAN • NEELTJE MARIA MIN • EUGENIO MONTALE • NIIKUNI SEIICHI • WOTKOCE OCISKE • PAUL VAN OSTAYEN • OCTAVIO PAZ • FERNANDO PESSOA • PIERRE REVERDY • RAINER MARIA RILKE • TADEUSZ RŃEWICZ • JOSEF SARIG • SAPPHO • WILLIAM SHAKESPEARE • MARINA TSVETAJEVA • PAUL VERLAINE • WILLIAM CARLOS WILLIAMS • WILLIAM BUTLER YEATS • CHAIRIL ANWAR • GUILLAUME APOLLINAIRE • INGEBORG BACHMANN • BASHŌ • KONRAD BAYER • J.C. BLOEM • ALEXANDER BLOK • I.K. BO

Opdracht 4

Kies een van de hierboven genoemde poëzieroutes of eentje die je zelf kent. Volg die route en kies een gedicht dat jou aanzet tot nadenken, prikkelt, even doet stilstaan. Maak een foto van dat gedicht, print het en schrijf erbij wat jou hierin boeit of prikkelt.

Opdracht 5

Vorm een groepje van vier personen. Lees elkaar het gekozen gedicht voor en probeer kort te vertellen waarom je juist dit gedicht de moeite waard vindt om te lezen.

Straatpoëzie

In het begin van 2017 lanceerde Kila van der Starre een website over straatpoëzie. Die site heeft als hoofddoel: 'Het inventariseren van poëzie in de openbare ruimte van Nederland en Vlaanderen. Deze poëzie moet dag en nacht te lezen zijn in de openbare ruimte om te voldoen aan de gehanteerde definitie van "straatpoëzie". Het gedicht of poëzicitaat hoeft niet permanent te zijn en hoeft niet per se Nederlandstalig te zijn.' (<http://kilavanderstarre.com/straatpoezie-nl-gelanceerd/#more-486>).

Veel meer over deze site, met mooie voorbeelden, kun je lezen op <https://overdemuur.org/poezie-in-het-wild-gedichten-in-de-openbare-ruimte-van-nederland-en-vlaanderen/>.

Op de interactieve site <https://straatpoezie.nl/> zijn op de kaart van Nederland en België alle plaatsen aangegeven waarvan nu bekend is dat er een straatgedicht aanwezig is. Als je die plaats aanklikt, kun je heel precies zien om welke plaats en om welk gedicht het gaat. Als je op *Meer informatie* klikt, krijg je een foto van dat gedicht, de tekst en wat bijzonderheden te lezen.

Een voorbeeld: Als je Tilburg op die kaart zoekt, zie je dat daar (tot nu toe) 23 straatgedichten zijn geplaatst. Als je gaat inzoomen, zie je hoe die 23 gedichten steeds verder verdeeld raken, tot je elk individueel gedicht (geen cijfer, maar een zwarte stip) kunt aanklikken. Als je dat doet, zie je dat Nick J. Swarth wel heel goed vertegenwoordigd is in Tilburg. Dat is niet zo vreemd: hij was een tijd stadsdichter van Tilburg.

Opdracht 6

Ga naar <https://straatpoezie.nl/> en kijk welke straatgedichten er bij jou in de buurt te vinden zijn.

Noteer er zes die je het meest interessant lijken. Noteer de naam van de dichter, de titel van het gedicht en de plaats waar dat gedicht te vinden is.

Opdracht 7

Werk samen met een klasgenoot. Van de gedichten die jullie in opdracht 6 hebben gevonden, gaan jullie er twee uitvoerig bekijken.

Noteer bij die gedichten:

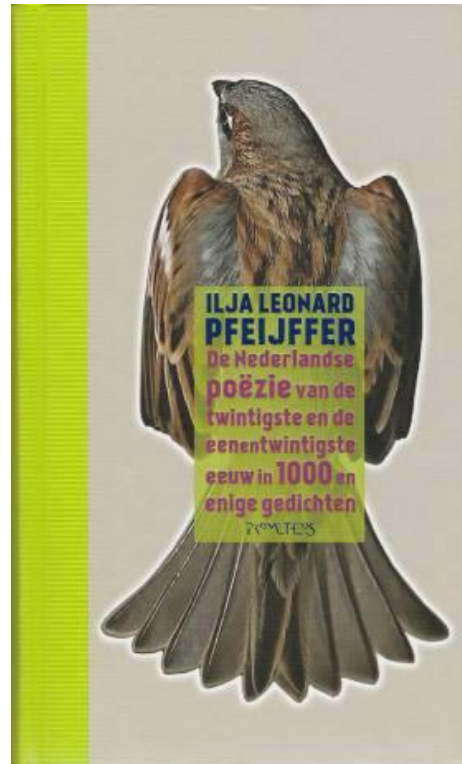
- jullie mening over de inhoud van het gedicht
- jullie mening over de vormgeving van het gedicht
- jullie mening over de plaats waar het gedicht te vinden; ga ook na of de inhoud van het gedicht past bij de plaats
- of er een relatie is tussen de dichter en de straat, het dorp, de stad of de streek

Opdracht 8

Vorm een groepje van vier en vergelijk jullie vondsten en meningen.

Opdracht 9

De straat of de buurt waar jij woont, is vast ook heel geschikt voor een straatgedicht.
 Zoek een gedicht dat jij mooi en passend vindt. Misschien ken je zo'n gedicht. Maar je kunt ook zoeken in een bloemlezing (bijvoorbeeld in 'de dikke Pfeijffer': *De Nederlandse poëzie van de twintigste en eenentwintigste eeuw in 1000 en enige gedichten* (uitgave Prometheus, Amsterdam 2016) .
 Ook op internet is veel te vinden. Gedichten uit alle eeuwen zijn te vinden op <http://laurensjzoster.blogspot.com/> (met vaak een mooie illustratie), of op www.gedichten.nl/nedermap/poezie.
 Op <https://www.youtube.com/channel/UC42CgKe3GL3IKQs79LHKETA> vind je alle afleveringen van VPRO *Poëzie*: daar zie zelfs de dichters hun eigen gedicht voorlezen.

Kopieer of print dat gedicht en presenteer het aan de klas (of aan een groepje). Vertel waarom je dit gedicht koos, en waar je het wilt plaatsen. Misschien weet je ook al welke vorm het moet krijgen. Inspiratie daarvoor kun je opdoen op <https://straatpoezie.nl/>: willekeurig rondkijken levert je vast een idee op.

Extra opdracht

Kila van der Starre probeert de website <https://straatpoezie.nl/> zo volledig mogelijk te krijgen. Ze maakt daarvoor gebruik van 'wisdom of the crowds' vertelde ze aan Janna Reinsma die een artikel over dit project schreef in het maandblad *Onze Taal* (86e jaargang, nummer 7/8, juli/augustus 2017): 'iedereen kan teksten, beelden en precieze vindplaatsen uploaden. De database groeit met de dag' (p. 5). Dus ga met de hele klas na of er in de wijde omgeving van jullie school en woonplaatsen nog straatpoëzie aanwezig is die nog niet in de database is opgenomen. En als je iets vindt – dan weet je wat je te doen staat.

